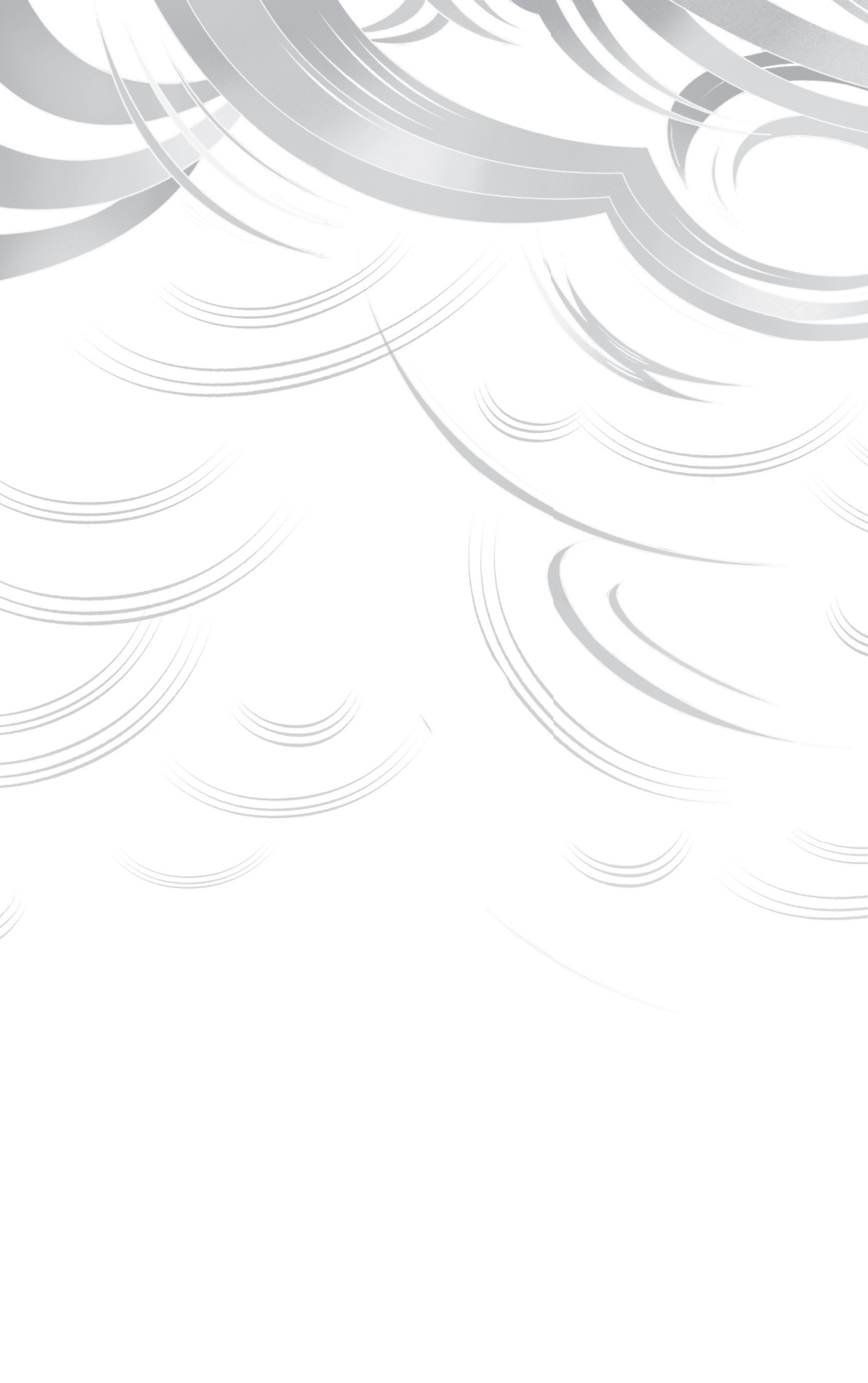

The background features several thin, grey, curved lines that sweep across the page, creating a sense of movement and depth. These lines are arranged in a way that frames the central text, with some lines curving upwards and others downwards, resembling a stylized 'W' or a series of overlapping arcs.

**ALLES WAT
VERDRIETIG
IS, IS
ONWAAR**

**Een waargebeurd
verhaal**

DANIEL NAYERI

ALLES WAT VERDRIETIG IS, IS ONWAAR

**Een waargebeurd
verhaal**

Uit het Engels vertaald door
Carla Hazewindus

DE GEUS

Oorspronkelijke titel *Everything Sad is Untrue (A True Story)*,

verschenen bij Levine Querido

Oorspronkelijke tekst © Daniel Nayeri, 2020. All rights reserved

Nederlandse vertaling © Carla Hazewindus en

De Geus bv, Amsterdam 2021

Omslagontwerp Studio Jan de Boer, naar het ontwerp van

David Curtis/Elizabeth Parisi/Semadar Megged

ISBN 978 90 445 4490 9

NUR 302/285

Toen ik als klein jongetje in Isfahan woonde, zei ik altijd tegen mijn moeder dat ik later een kasteel op de berg Sofeh voor haar zou bouwen. Een luchtkasteel, waar ik vanuit mijn raam naar kon kijken. Ik wist niet dat het leven me in een leugenaar zou veranderen. Het spijt me, mam. Ik ben het niet vergeten. Het is me alleen nooit gelukt. In plaats daarvan heb ik een boek voor je geschreven. Ik weet dat het er niet aan kan tippen.

Het lijkt net gisteren dat ik geloofde
dat er niets anders dan licht onder mijn huid zat.
Als je in me sneed, zou ik stralen.

– Billy Collins, (vrij naar) *On Turning Ten*

Alle mensen op de wereld zeggen dat Khosrou
afgoden aanbidt
Misschien, het is mogelijk
Maar hij heeft de wereld niet nodig
En hij heeft de mensen niet nodig
– Amir Khosrou

Ik heb een kinderlijk geloof in het idee dat al het lijden ooit
verholpen zal worden en zal verdwijnen, net als die hele ver-
nederende tragikomedie van menselijke tegenstrijdigheden
zal verdwijnen als een jammerlijke luchtspiegeling, als een
verzinsel van de machteloze en nietige euclidische menselij-
ke geest. En dat uiteindelijk tijdens de Finale van de wereld,
als de eeuwige harmonie werkelijkheid wordt, zoiets heer-
lijks en moois zal gebeuren dat het alle harten zal vervullen,
als troost voor de misdaden van de mensheid, en voor al het
bloed dat is vergoten en dat dit voldoende zal zijn om niet
alleen alles te vergeven, maar ook om alles wat er is gebeurd
te rechtvaardigen.

– Fjodor Dostojevski, *De gebroeders Karamazov*

A LLE PERZEN ZIJN LEUGENAARS en liegen is een zonde.

Dit denken de kinderen in de klas van Mrs. Miller. Maar behalve mij hebben ze nog nooit een Pers ontmoet, dus ik snap niet waar ze dat vandaan halen.

Mijn moeder zegt dat het waar is. Alle mensen zijn namelijk zondaars en alleen God kan ze redden. Mijn vader zegt dat het niet waar is. Perzen zijn geen leugenaars. Zij zijn dichters, en dat is veel erger.

Dichters weten niet eens wanneer ze liegen. Ze proberen zich alleen hun dromen te herinneren. Ze proberen zich zesduizend jaar geschiedenis te herinneren, en alle versies van alle verhalen die ooit zijn verteld.

Er zou bijvoorbeeld een versie kunnen zijn waarin ik geen vluchtelingenkind ben dat achter in de klas van Mrs. Miller zit, maar een vermomde prins.

Als je me betrapt, zeg ik wat ze in *De vertellingen van duizend-en-één-nacht* zeggen: 'Laat me gaan, want dan zal ik je een verhaal vertellen dat wonderlijker dan wonderlijk is.'

Zo beginnen alle verhalen.

Met een belofte. Als je luistert, zal ik je een verhaal vertellen. We kunnen met elkaar kennismaken, elkaar leren kennen, en dan zijn we geen vijanden meer.

Ik verzin dit niet. Dat is een regel waar zelfs djinns zich aan houden.

In *De vertellingen van duizend-en-één-nacht* vertelde Sjeherazade – iemand die zich alle dromen van de wereld herinnert – elke nacht verhalen aan een koning, met de bedoeling dat hij haar leven zou sparen.

En nu ben ik het maar, die mijn eigen herinneringen telt.

En jij, lezer, wie je ook mag zijn, jij bent de koning.

Dat is geen vleierij, trouwens. Die koning deugde niet en hij had wel duizend mensen afgeslacht voordat Sjeherazade bij hem kwam.

Als koning heb jij een grote verantwoordelijkheid.

Mijn hele leven ligt in jouw handen.

Ik wil je even waarschuwen dat ik alles eerlijk wil vertellen en daarom het verhaal met mijn baba Haji moet beginnen, hoewel je misschien zult schrikken van al het bloed.

Maar maak je geen zorgen, beste lezer en Mrs. Miller.

Van alle wonderlijke verhalen die ik je kan vertellen, is er niet een zo wonderlijk en cool als het verhaal dat nu volgt.

DE HERINNERINGEN TELLEN.

Baba Haji doodt de stier.

Mijn eerste herinnering gaat over bloed dat uit de keel van een doodsbange stier gutst, en mijn grootvader die – met rode handen – mijn gezicht wil vastpakken. Ik zal toen ongeveer drie jaar zijn geweest.

Misschien heb ik nog wel herinneringen van voor die tijd.

Het zou kunnen, maar dan gaat het om flitsen van tegelpatronen, dat soort dingen.

Als je dat zou willen, kan ik best wat verzinnen.

Maar het bloed, het gebrul en gereutel van de stier, dat is allemaal echt.

Mensen vragen: 'Meen je dat nou? Was het echt bloed?'

Dat vragen ze omdat ze me niet geloven.

En ze geloven me niet omdat ik een arm vluchtelingetje ben dat naar augurken en knoflook stinkt en luizen heeft. Ze denken dat ik verhalen verzin om indruk te maken.

Ik weet niet wat voor herinneringen Amerikaanse volwassenen hebben, maar die zijn vast niet zo mooi als de mijne.

Dus beginnen ze te lachen. Ze raken me niet aan, maar rollen met hun ogen. 'Het is me wat,' zeggen ze.

'Dat is het zeker,' zeg ik. 'Dit is een van de twee herinneringen die ik aan mijn baba Haji heb.' Ik zweer je dat ik er niet onzorgvuldig mee om ben gegaan. Mijn hart zit er als een vuist omheen.

Stel je maar voor dat je zo hard je kunt in een kogeltje uit een kogellager knijpt. Je vingers graven zich in je handpalm en je weet niet eens of het er nog wel in zit. Je knokkels worden wit en je bent bang dat het eruit is gevallen, zonder dat je het merkte. Je blijft net zo lang knijpen in iets wat er niet meer is tot je nagels zich in je vlees boren en het gaat bloeden.

Het is maar een kleine herinnering. Niet meer dan een paar beelden. Baba Haji's gezicht beweegt niet.

HET BEGINT MET EEN grote gouden auto. De auto is niet echt van goud, maar goudkleurig geverfd. Hij is zo groot dat de stoelen meer een soort divans op wielen zijn.

De auto rijdt op een zandweg door de woestijn in het mid-

den van Iran. Of iets nauwkeuriger: op de weg naar Ardestan.

Dat zegt jou waarschijnlijk niets, ook al nam je de moeite die naam uit te spreken. Als ik had gezegd: ‘Op de weg naar Verweggistan’, zou dat voor jou geen verschil maken. In ieder geval was het een woestijn in een heel ver land.

Wil je een kaart?

Hier is een kaart.

Wanneer ik de namen noem, denken de mensen dat het net zo goed op Mars zou kunnen zijn of in Midden-aarde. Als ik zou zeggen dat we in een strijdswagen reden die getrokken werd door kamelen, geloofden ze me ook.

Maar het was een Chevrolet. Toen waren we namelijk nog heel gewoon.

Ik droeg gympen met klittenband en ik had een vader.

Hij had een borstelige rode snor en hij kon gekke gezichten trekken om je aan het lachen te maken. Dan blies hij zijn wangen bol en fronste zijn wenkbrauwen als een superserieuze eekhoorn.

Hij reed. Mijn moeder zat naast hem en gaf ons zo nu en dan een plakje cake met pistachenoten en kardemom. De weg rees en daalde als een oceaan.

Aan weerszijden van de weg was zand waarin de halve auto zou kunnen wegzakken voordat we de kans kregen uit te stappen. Op sommige plekken had het zand alles ondergestoven en was de weg niet meer te zien.

Mijn vader reed zo hard dat de auto net een boot leek die tegen een golf op klom en dan aan de andere kant omlaagstortte. Mijn zusje en ik gilden als we van de zitting omhoogvlogen. Mijn moeder zei dan: ‘Ach, Masoud, rij niet zo hard. Je vermoordt je kinderen nog.’

Maar mijn vader kende deze weg als zijn broekzak, want hij was in Ardestan geboren en nu ging hij naar huis. Hij reed zo hard omdat hij ontzettende trek had in de stoofpot en yoghurt van zijn moeder. Zijn vader was mijn baba Haji.

Een tijdlang maakten we deze tocht elk weekend. Daarom hoort die niet bij mijn eerste herinnering. Ik wil je alleen maar vertellen hoe het elke keer ging.

Die autorit ging waarschijnlijk vooraf aan het moment dat ik mijn baba Haji de stier zag slachten, maar dat weet ik niet zeker. En het zou ook best kunnen dat er rozenwater en honing in de cake zat. Mijn moeder heeft misschien wel gezegd: ‘Ach, Masoud, niet nog een keer.’ En het is ook mogelijk dat de moeder van mijn vader kebab en yoghurt had gemaakt.

Maar dat zijn verschillen die geen verschil maken.

Het volgende beeld is de parkeerplaats bij de stenen muur rond de binnenplaats van mijn grootvader. Ik kan mezelf zien, want dit is niet iets wat ik me herinner, mijn moeder heeft me dit verteld. Dus stel je maar voor dat je haar gezicht ziet terwijl ze op me neerkijkt. Ik ben drie jaar.

Ik had een pakje van ribfluweel aan. Mijn knuffel, meneer Schaap Schaap, had ik in mijn ene hand en in mijn andere een stok. Ik speelde schaapherdertje. Ik had mollige wangen waar mensen de hele tijd in wilden knijpen, daarom keek ik heel vaak boos. Ik was een serieuze eekhoorn.

‘Ach, wat schattig. Het schattigste jongetje dat ik ooit heb gezien,’ zei mijn moeder dan.

Nu zit ik op school in Oklahoma en er is hier niemand die dat ook vindt.

Er is me verteld dat het al schemerde toen we in het dorpje Ardestan aankwamen. De rode zon verdween achter een wazige berg. Om het huis stond een muur van drie meter hoog. Het huis was van steen en zeshonderd jaar oud.

Binnen de muren was een tuin waarin mozaïektegels lagen. Er stonden drie bomen: een amandel, een perzik en een vijg. In het midden was een fontein die verkoeling gaf met zijn gemurmel. In de hoek was de bron.

Maar dit hadden we die eerste keer allemaal niet gezien. Ik ken die plek alleen omdat hij in mijn hoofd zit. Als ik dat zou willen, kan ik er zó naartoe.

We gingen een keer met de klas naar een plaggenhut in Oklahoma. Toen de juf vertelde dat dit huis wel achtennegentig jaar oud was, vroeg ik waarom ze er een museum van hadden gemaakt.

De juf keek me aan alsof ik achterlijk was.

‘Omdat we historische plekken koesteren en in stand houden,’ zei ze.

‘Maar woont er dan niemand?’

‘Nee.’

‘Dus na achtennegentig jaar gaan mensen uit hun huis en wordt het een museum?’

Ze keek een andere kant op, want anders had ze misschien gezegd: ‘Ben jij wel goed bij je hoofd?’

‘Oké, kinderen. Pak elkaar bij de hand en loop verder.’

De eerste keer dat we naar het huis in Ardestan gingen, de

keer waarover ik nu vertel, stapten we buiten de muren uit de auto en hoorden toen mannen schreeuwen en het geluid van hoeven die op steen kletterden.

Mijn vader zei: 'Blijf hier staan.' Hij rende de hoek om naar de ingang om te kijken of het een of andere demon was die zich achter de heg had verstopt.

Natuurlijk bleven we niet staan. Mijn vader was niet het soort vader naar wie je luisterde.

Ik weet nog dat we bij het hek kwamen. Het geschreeuw klonk steeds luider. Er werd gevloekt en getierd. 'Yalla! Yalla!'

Ik ging de hoek om.

Op de binnenplaats, bij de bron, zag ik een stier.

Vier volwassen mannen uit het dorp probeerden hem tegen de grond te drukken.

Het was een kolossaal beest. Eén oog, zwart en groter dan de grootste knikker in mijn verzameling. Ik zag paniek in die blik.

De stier zweette.

Trilde.

En was gek van angst.

Iemand had een mes op de stenen laten vallen.

De stier zag me.

Zijn oog keek me aan.

Ik weet het nog, omdat dit de enige keer is geweest dat me om iets werd gesmeekt. De stier maakte een geluid dat ik alleen maar kan omschrijven als het geluid dat je maakt wanneer je je mond opendoet en probeert al het eten uit je maag te persen.

Een van de mannen gleed van de gladde flank van de stier en viel op de grond.

Mijn vader rende naar hem toe om te helpen.

Maar voordat hij bij de stier was, kwam mijn grootvader het huis uit. Hij droeg open sandalen en de pijpen van zijn mousselinen broek waren tot zijn knieën opgerold. Ik wist dat dit mijn baba Haji was, ook al zag ik hem volgens mij voor het eerst.

Hij stapte de veranda af en liep naar het gewoel. Hij schudde zijn hoofd toen hij zag wat een bende de mannen ervan hadden gemaakt en klakte misprijzend met zijn tong om te laten merken hoe hij erover dacht.

In één enkele beweging boog hij zich voorover, pakte het mes op en duwde de man opzij die de hoorns van de stier vasthield. Ik hoorde hem zeggen: 'Hier', waarmee hij bedoelde: 'Hier, laat mij het maar doen.'

Met één hand greep hij een hoorn van de stier vast en rukte zijn kop opzij. Ik kon het oog van de stier niet meer zien, alleen nog zijn nek. Met zijn andere hand stootte mijn grootvader het mes in de nek van de stier, vlak onder zijn oor, trok het omlaag en toen door naar het andere oor.

De nek van de stier lag helemaal open.

Het bloed spoot over de voeten van mijn grootvader.

De poten van de stier schokten.

Ik hoorde gegorgel.

Opgelucht deden de mannen een stap naar achteren, maar ze schaamden zich duidelijk.

De stier verslapte.

Iemand gilde, waarschijnlijk mijn moeder.

Ik zag alleen nog maar zwart omdat mijn moeder haar hand voor mijn ogen had gedaan. Ik hoorde haar zeggen: 'Ach, Masoud!' alsof mijn vader dit had kunnen weten.

Beneden haar hand was alles rood.

In mijn volgende herinnering zitten we weer in de auto, buiten de muren. Mama is heel kwaad. Papa lacht maar een beetje, zo van: zo erg is het toch niet, dit is toch het boerenleven? Hij vindt dat ze overdrijft.

Ze gaat pas terug als al het bloed is opgeruimd.

Hij legt uit dat de mannen te laat waren. De stier had al uren eerder geslacht moeten worden. Mijn grootvaders enige kleinzoon (ik) kwam op bezoek. Wat had ze dan verwacht?

Op dat moment wordt me duidelijk dat het om een feestmaal ter ere van mij gaat.

De stier moet hebben geweten dat ik de juiste persoon was om te smeken.

Ik had hem kunnen redden.

Mijn driejarige brein weet niet eens wat dat inhoudt.

Als ik dit verhaal vertel, laat ik dit laatste gedeelte weg. Ik was toen nog maar een klein jongetje. Maar toch. De mensen zouden kunnen denken dat ik wil dat ze medelijden met me hebben. In Amerika worden ongelukkige mensen gewantrouwd. Maar ik wil helemaal niet dat ze medelijden met me hebben. Ik vraag me alleen af of ze dit gevoel ook kennen. Het besef dat het jouw schuld is dat iets moois dood is, terwijl je weet dat je al die narigheid niet waard bent.

Toen ik mijn ogen opendeed, keek mijn baba Haji me aan. Dit is de enige herinnering die ik heb aan zijn gezicht. Het was een en al rimpel, zijn baard was wit met rood. Hij had een gebreid kalotje op en toegeknepen ogen van het altijd tegen de zon in kijken tijdens het werk.

Hij stak zijn handen uit naar mijn wangen.

Hij lachte naar me.

Zijn handen waren nog rood van het bloed.

Achter hem lag het beest op de stenen te bloeden. Het bloed vormde een plas en stroomde naar de afvoerput. Een rode rivier.

Oklahoma heeft ook een rode rivier, de Red River.

Alleen is die niet rood.

En op sommige stukken niet eens een rivier.

DAT WAS MIJN EERSTE herinnering aan mijn grootvader. Mijn tweede is niet helemaal echt. Het is het soort herinnering dat je verzint omdat je die nodig hebt.

Toen ik mijn vader een keer aan de telefoon had – ik was in Oklahoma en hij in Iran, waar hij woonde – zei hij: ‘Je baba Haji heeft een foto van jou op de schoorsteenmantel staan. Hij kust hem elke dag en dan moet hij huilen.’

Ik stel me voor dat hij dat doet.

Ik weet niet hoe zijn schoorsteenmantel eruitziet, dus heb ik er eentje van ruwe steen verzonnen. En omdat ik niet weet welke foto hij van me heeft, doe ik alsof het de schoolfoto is van de Will Rogers Elementary School in Edmond, Oklahoma.

Hij houdt de ingelijste foto in zijn trillende hand.

Hij huilt en roept. ‘Ach!’

Mijn vader zegt dat het mijn baba Haji’s enige wens is om mij nog een keer te zien voordat hij sterft.

Ik zeg: ‘Oké.’

Dit is mijn taak. Dit moet ik voor hem doen. Als hij doodgaat voordat hij me heeft gezien, is hij net de stier en is het mijn schuld. Ik verzin deze herinnering aan mijn baba Haji,

het beeld van hem bij de schoorsteenmantel, zodat ik die elke dag vast kan houden.

Dat is alles wat ik van hem weet.

En nu wil ik het er niet meer over hebben.

AAN MIJN GROOTMOEDER, MAMAN Massey – de vrouw van mijn baba Haji – bewaar ik drie herinneringen.

De eerste gaat over zoete, in dikke yoghurt gedoopte dadels die ze in mijn mond stopt.

In de tweede herinnering zit ze op een houten krukje en weeft ze een Perzisch tapijt op een enorm weefgetouw dat in de donkere, diepe kelder onder hun huis staat.

De derde gaat over haar stem, die vanaf de andere kant van de wereld komt als ik haar aan de telefoon heb en weet dat ik haar nooit meer zal zien.

HIER IN OKLAHOMA WILLEN de jongens steeds met me vechten, omdat ze weten dat ik het toch tegen niemand zal zeggen.

Onze bus is lijn 209. De leraren noemen het de ‘probleembus’, want de leerlingen zijn zo onhandelbaar dat een chauffeur die een keer inviel halverwege de route abrupt stopte, schreeuwde dat we allemaal hooligans waren en vervolgens uitstapte. Iedereen begon te gillen en te krijsen en nog meer paperclips dan anders naar elkaar te schieten en Brandon Goff drukte me op de grond en stopte uitgekauwde propjes papier in mijn oren.

Lijn 209 staat ook bekend als de armekinderenbus, want hij rijdt naar Brentwood Apartments en Forest Oaks. Dat zijn slechte buurten, met huizen die niet eens een kelder hebben voor het geval er een tornado komt.

We zaten al een halfuur in de bus voordat de onderdirecteur kwam en achter het stuur ging zitten. Hij gaf ons een standje, maar ik kon niet verstaan wat hij zei omdat Brandon Goff ervoor zorgde dat ik de propjes niet uit mijn oren kon halen.

IK ZAL ME EVEN voorstellen.

Naam: Khosrou Nayeri

Leeftijd: twaalf jaar

Haarkleur: weet niet, zwart of zo.

Lievelingsfilm:

Weet je wat? Ik ga mezelf helemaal niet voorstellen. Je zult me leren kennen via mijn stem. We zitten bij elkaar, in jouw hoofd. Je hebt me jouw ogen gegeven. Ik kan je een met gras begroeide heuvel laten zien. Of een boterham met pindakaas. Ik kan je helpen het belletje om de nek van een schaaft te horen. *Ting ting ting.*

Hierbinnen ontvang je mij. Ik ben jouw gast en waarschijnlijk zie je mij net zoals je jezelf ziet: als een mens. We zijn heel dicht bij elkaar. Misschien kun je mijn hart horen kloppen, angstig. Ik heb een hart, net als jij. Ik ben altijd bang.

Als je Khosrou Nayeri op een klassenlijst zag staan, zou je niet meteen denken dat dit een naam is.

Niet een jongens- of een meisjesnaam.

Iets in Elfentaal of Klingon.